

AMSTERDAMSE BOS

Donderdag 28 mei 2015, 8 uur 's ochtends. De stem aan de telefoon klinkt gedecideerd. Wil ernst laten doordringen, maar paniek voorkomen. 'Je moeder is de afgelopen uren plotseling erg achteruitgegaan. Ze was de hele nacht onrustig, dat heeft haar zeer verzwakt. Ik bel een beetje vroeg, maar ik denk dat het goed is dat je nu naar ons toe komt.'

Ik kan de auto niet kwijt op de parkeerplaats van de Amsterdamse Bosbaan tegenover het hospice. Duizend zondagen hebben we gestaan op deze plek, tussen vrolijk, luidruchtig volk, dat kwam hardlopen, vissen, kinderen of honden uitlaten, bier drinken of pannenkoeken eten. Nu hangt een stille, grijze damp boven het onbewogen water en schallen er geen opgewonden aanwijzingen van roeicoaches over het oppervlak. Slagbomen versperren alle toegangen tot het verlaten parkeerterrein. Als een waarschuwing dat alles wat vertrouwd was, vandaag vreemd en onherkenbaar zal zijn. Alsof de onverbiddelijke scheidslijn die me hier tegenhoudt een andere, nog veel onverbiddelijkere scheiding aankondigt.

Bij de ingang van het huis stelt een vrijwilliger mij gerust. 'Ik kom net bij je moeder vandaan. Het gaat gelukkig beter met haar. Haar wangen hebben weer wat kleur en ze heeft me plechtig beloofd te bellen als ze iets nodig heeft en niet zelf uit bed te stappen. Ga gerust kijken, kind, ze ligt nu lekker te slapen.'

De deur voorzichtig openen. Niet ademen, alleen kijken. Het bed is leeg. Ik storm naar binnen. De kamer is leeg. Ze ligt in de badkamer. Uitgestrekt op haar zij, met de pyjama die ik kocht toen ze in het ziekenhuis lag, slobberend om haar lichaam. Roze flanel met een motief van gekke beestjes, een koninkrijk voor een glimlach. Ze is verdwaasd, net als toen. Ik probeer haar overeind te tillen. Haar arm is zo broos dat ik geen kracht durf te zetten. Onder de huid van haar schedel stromen lieve blauwe riviertjes. Haar ogen staan heel vaag, heel ver. Ik ren de trap af naar de directiekamer. 'Mama is gevallen en ik durf haar niet op te tillen, ik ben zo bang dat ik iets breek.'

De twee leidinggevendenden verbergen een lichte schrik achter hun professionele beheersing. Boven slagen ze er verbazingwekkend soepel in mama op de been te krijgen. Ik kijk toe, op een paar meter afstand.

Moeders innerlijke leven was wel vaker een mysterie voor me, maar de wereld waarnaar zij nu is afgedwaald, is oneindig ver en onkenbaar. Ze lijkt er niet te lijden. Mijn zenuwen voelen haar pijn van de afgelopen maanden nog steeds. Ik wil haar warmen, koesteren, toedekken. Maar die slagboom hangt tussen ons in. En als een

zoutpilaar staar ik naar de bekwame handelingen van de hulpverleners.

Natuurlijk bieden ze me beneden eten aan. Dat is hier de taal van troost. Het is te vroeg voor geurende gemberkoek of krachtige kippenbouillon, maar ze zetten me boterhammen voor, met alles erop wat ik lekker vind. Even ben ik vijf jaar oud. Veilig en verwend. Meer dan thee en een biscuitje krijg ik niet naar binnen. Deze keer neemt niemand me van top tot teen op en er wordt niet geschaterd dat ik het kan hebben, hoor, een bord vol lekkers! Ik weet al maanden niet hoe ik eruitzie. Het zal wel waar zijn, dat er een kilootje bij kan.

Voorzichtig open ik de deur opnieuw. Mama is terug! Rechtop in bed zit ze, helder als een bergbeek. Ik wil een praatje beginnen, contact maken, sjoege krijgen. Ze onderbreekt me op haar genadeloze schooljuffentoon: 'Als je het niet erg vindt, Sjas, wil ik liever even alleen zijn. Ik ben een beetje moe.' Ik haal het niet in mijn hoofd haar tegen te spreken.

Ik ben al weg. Na een paar minuten werp ik voor de zekerheid nog één blik om de hoek. Ze zit weer op de rand van het bed, klaar om eraf te stappen. Op weg naar wat? Of: waarvandaan?

Een vriend zien huilen kan ik niet, zingt Jacques Brel. Een vriend zien huilen is een lachertje. Een moeder zien sterven is niet te doen. Ze ijsbeert nerveus tussen het bed en de badkamer. Het leven en de dood. Mijn moeder, mijn voedster, mijn leermeester, mijn majesteit, mijn beste vriendin, mijn zondebok, mijn uitlaat-

klep, mijn aartsrivaal, mijn geweten, de voorzitter van mijn raad van bestuur, mijn liefde, mijn kind. Een opstandige geest in een uitgeput lichaam. Hoe ik haar ook vasthoud, wat ik ook zeg, sterven doe je onherroepelijk en onverdraaglijk alleen.

1.

HET WAARVAN DE NAAM NIET GENOEMD MAG WORDEN

Londen bestaat natuurlijk niet echt. Misschien dat de Londenaren er zelf anders over denken, als toerist weet je wel beter. Londen is niets anders dan een degelijk uitgevoerd decor voor alle prachtige verhalen die zich er afspelen. Toen mijn moeder op de eerste ochtend van onze kerstvakantie Jasmijn en mij al vroeg te poseren op de trap van het hotel, wist ik wel waarom. Het victoriaanse gebouw met de klassieke ornamenten, het zwarte gietijzeren hek, de marmeren trap en de cyclamen, conifeertjes en klimop voor de ramen leek sprekend op Bertrams Hotel uit één van haar favoriete Agatha Christie-boeken. In precies zo'n deftig gebouw had Miss Marple een moord opgelost. Jane Marple was mama's heldin. Een grijs dametje wier aandacht volledig lijkt te worden opgeslokt door haar breiwerkjes en haar cottagetuin, en waar de gemiddelde man op straat zijn hoofd niet naar zou omdraaien. En juist die onopvallendheid is haar kracht. Want terwijl de wereld haar niet opmerkt, observeert zij de mensen met een haviksoog en een messcherp verstand. En dankzij dat talent is

zij in staat alle moorden, die om de één of andere reden voortdurend in haar buurt worden gepleegd, eerder op te lossen dan de zelfingenomen politiemannen die ervoor hebben doorgeleerd. Mama was dol op deze subtiële rebel, die het leven helemaal in de smiezen had en gerechtigheid liet zegevieren met het gemak waarmee ze onkruid wiede.

Ze hield trouwens van alle Engelse boeken en films waarin onverstoorbare hoofdfiguren extreme situaties het hoofd bieden. De chaos van het leven bedwingen met understatement. Dat kon ze zelf ook.

Zo bood ze mij, met mijn veel nerveuzere temperament, altijd een veilige schuilplaats. Als ik verdrietig was, moe of me eenzaam voelde, dook ik bij haar weg in een diepe fauteuil met een glaasje port, een toastje blauwe kaas en een warme plaid over mijn knieën. Terwijl ze een dvd van *Hercule Poirot* in de videospeler duwde, bedolf ik haar onder mijn zorgen. En nadat ik mijn klaaglied had uitgezongen, vuurde ik de meest wezenlijke vragen op haar af: ‘Waarvoor doen we het nou eigenlijk allemaal? Wat is de zin van het leven? Waarvoor sta jij’s ochtends nou op?’ ‘Omdat ik zin heb in koffie,’ antwoordde ze dan opgewekt. Daar had ik weer niet van terug. De zin ván het leven was de zin ín het leven.

Een geurende kop koffie, een sigaartje op het balkon, een wandeling door de Ardennen, iedere zonnige dag, de finale van Wimbledon op tv, de chique winkels van Laren of Amsterdam-Zuid, haar eeuwige kruiswoord-

raadsels. Mijn moeder had een wonderbaarlijk talent om van kleine dingen te kunnen genieten. Dat gaf haar een majestueuze innerlijke vrijheid. Ze ging volledig op in het moment dat ze beleefde. Ze was nu eenmaal opgegroeid in een wereld waarin je identiteit belangrijker was dan je imago. Toen zij als jong meisje ging zeilen met haar vriendinnen, was er geen antwoordapparaat dat telde hoeveel gemiste oproepen er waren. Ze plaatste geen selfie op Facebook om te zien hoe de buitenwereld haar zeiltochtje zou beoordelen. Aan het hier en nu had ze meer dan genoeg.

Natuurlijk heb ik haar als jong meisje ontelbare keren verweten dat haar idee van tevredenheid, je zegeningen tellen, en dat soort dingen, belachelijk saai was. Dat je van alles miste, als je niet alles uit het leven haalde wat erin zit. Maar toen ik zelf iets ouder werd, zag ik nogal wat mensen behoorlijk gek worden van de dwang om de hele tijd spectaculair te genieten. En ik leerde dat veel uitzinnige belevenissen een teleurstellende terugslag veroorzaken, en ik begreep dat mijn moeders levenshouding geen flauw compromis was, eerder een vorm van kalme wijsheid. Want een paar plezierige momenten bij elkaar maakten een dag goed. En een heleboel goede dagen bij elkaar het leven.

Haar leven had drie bijzonder gelukkige periodes gekend. De jaren rond haar twintigste, toen ze als au pair in Parijs werkte en verliefd werd op een knappe jongen uit een onbekend land. Toen ze in Breukelen Franse lessen gaf, waarin orde, didactiek en plezier de toon

aangaven. En toen ze, na de eerste wat lege jaren van haar pensioen, eindelijk haar eerste en enige kleinkind kreeg: Jasmijn. Die ze vanaf haar eerste vieze luier 'oma's hartje' noemde.

Dankzij haar leed ik nooit aan de beruchte jongleerstress van werkende moeders. Al moest ik een paar dagen naar het buitenland, al belde een opdrachtgever op het allerlaatste moment, Jasmijn was altijd welkom en oma en kleinkind hadden een band waar niemand tussen kwam. Hijgend van de adrenaline, met één oorbel in en de andere nog in mijn hand, overhandigde ik haar het kleine blonde wezentje op de stoep. En als ik mijn meisje kwam ophalen, vertelde oma altijd trots dat ze een buitengewoon enige opmerking had gehoord, die maar weer eens bewees wat een bijzonder kind het was. Onze drie vrouwelijke levens waren met elkaar vervlochten in een eenheid, waarin avontuur en rust mooi in evenwicht waren. Om haar te bedanken voor alle keren dat ze mijn leven had gered, en omdat ik een paar vliegtickets had verdiend met een project, had ik haar die kerstvakantie meegenomen naar Londen. In het volste vertrouwen dat ze er zoveel fijne momenten zou beleven, dat haar nieuwe jaar niet meer stuk zou kunnen.

Voor de verandering en bij toeval was mijn timing eens perfect. Als ik had geweten wat haar na die week te wachten stond, had ik onze reis precies zo georganiseerd als hij in werkelijkheid is verlopen. Maar dan had

ik me niet kunnen overgeven aan de onbezorgde vreugde die toen zachtjes en licht op ons neerdwarrelde, als sneeuwvlokjes in een dennenbos. Als ik het had geweten, had ik misschien te krampachtig geprobeerd de geluksamomenten die nu toevallig kwamen, te regisseren. Nu leek ik meer zo'n naoorlogse huisvader, die zijn gezin laat delen in de opbrengsten van zijn arbeid. En die het niet erg vindt als hem daarvoor af en toe een dankbare blik wordt toegeworpen. Ik begreep even heel goed hoe mannen zich al eeuwen moeten voelen. En het beviel uitstekend.

Alsof het lot zich verontschuldigde voor de ellende die het voor mama in petto had, bracht het ons toen alleen maar geluk. Geen seconde vermoedde ik dat die feestelijke week het einde aankondigde van een geborgenheid die ik te lang als vanzelfsprekend had beschouwd.

Na de foto, die mijn moeder zoals gebruikelijk nam met een papieren wegwerpcameraatje, wandelden we Kensington in. Kerst in Londen! Voor mama de locatie van haar Agatha Christie-films, voor mij die van de romantische komedies met Jude Law en Hugh Grant, en voor Jasmijn de plek waar Beertje Paddington en Peter Pan woonden. Eigenlijk hadden we allemaal het gevoel dat we onze idolen misschien wel tegen het lijf zouden lopen. Mijn moeders claustrofobie hield onze illusies in stand. Je kreeg haar namelijk met geen stok de metro in. En daar zouden we onherroepelijk zijn geconfronteerd met de harde werkelijkheid van deze stad met haar gro-

te tegenstellingen. Daar hadden we de vermoeide stellingen hun zorgen en verveling kunnen zien verdrijven met leedvermaaktherapie.

We hadden de schreeuwerige koppen van de tabloids gezien met hun korrelige foto's van beroemdheden aan wie de kelk van overspel, depressie en vernedering ook niet voorbijgaat. Maar voor die lelijke en corrupte blaadjes hadden we geen tijd. Wij stapten in de dubbeldekker om een kostuum van Mick Jagger in het Victoria and Albert Museum te bewonderen. Bij Westminster probeerde ik Jasmijn nog even wijs te maken dat ik Peter Pan rakelings langs de Big Ben door de lucht had zien scheren. Maar ze was al bijna zes en liet zich, na een kleine aarzeling, toch maar niets wijsmaken. In het park bij Kensington Palace vroegen we een man in een uniform of het gebouw in de verte inderdaad de woning was van de toekomstige koning, en het vroegere huis van zijn legendarische moeder Diana. Opgewekt antwoordde hij dat hij zelf voor Prince William en Kate werkte en *as a matter of fact* net bij ze vandaan kwam. Meer bewijs dat Londen een sprookjesstad is hadden we niet nodig. In de oranjerie aten we kalkoenborst op porseleinen borden met motieven in turkoois, goud en roze. Overal in de stad klonken *christmas carols* en waren de etalages verleidelijk versierd. Maar het hoogtepunt van de vakantie waren onze ontmoetingen met een Engelse professor die ik kort daarvoor op een congres had ontmoet. Hij was *barrister*, een speciaal soort advocaat, zo een die pleit in toga met een pruik van

paardenhaar op. ‘Such a lot of nonsense,’ vertelde hij in charmante understatement, waarmee hij onze meisjesachtige bewondering theatraal wegwuifde. ‘Je wil niet weten hoe dat kriebelt op je hoofd.’ En zo stond mijn moeder toch oog in oog met de wereld van de Britse misdaad. De professor kwam van Oxford, had overal verstand van, maar liep altijd verstrooid rond met een kapotte paraplu, omdat hij zijn geld liever uitgaf aan verwennerijen voor zijn vrienden. *Fairy cakes* voor Jasmijn, bijvoorbeeld. Felgekleurde blokken bestaande uit suiker en kleurstof.

Omdat ze zo’n mooie naam hadden, durfde ik er niets van te zeggen. In een korte tijd bezochten we aan de hand van professor Palmer de voornaamste bezienswaardigheden en een paar geheime plekken. Mijn moeder was al die tijd onvermoeibaar, blij en geïnspireerd. Waar ze maar kon, pakte ze haar oude vak op en probeerde ze Jasmijn iets te leren over de geschiedenis of de cultuur. Dat een stille sluipschutter het op haar gezondheid had gemunt, bleek uit niets.

Niet pluis, niet pluis, niet pluis. Het is 30 december 2012, laat in de avond. Mijn man Marc en ik liggen op de bank voor de televisie. Het is mama die mijn man belt en niet eens naar mij vraagt. Het moet niet gekker worden.

Het doel van een telefoontje, zo kort na onze reis, zou toch zeker zijn om gezellig herinneringen op te halen? Maar dit is geen tijdstip voor een gezellig kletspraatje.